

4T D'ESO · FOPP4 · UNITAT 1

Comprendre la conducta humana

Observar abans d'interpretar: hipòtesis, tres mirades, cervell, herència i cultura, decisions amb límits i sistemes d'IA

1

PER COMENÇAR

En aquesta unitat aprendràs a...

- Distingir la conducta observable dels processos interns i saber com s'estudia.
- Explicar un mateix fet des de la psicologia, l'antropologia i la sociologia.
- Descriure com es comuniquen les neurones i com s'organitza el sistema nerviós.
- Explicar com actuen junts el que s'hereta, el que s'aprèn i la cultura, sense ordenar les cultures de millor a pitjor.
- Comparar una decisió ideal amb una decisió viable i reconèixer els límits de la racionalitat.
- Explicar què és un sistema d'IA i què no pot saber quan resumeix o recomana.

SITUACIÓ DE PARTIDA · CAS FICTICI

Una situació de partida

És setembre a 4t B de l'Institut Ribera Nord. La Inés anuncia la primera sortida de FOPP: el divendres 25 de setembre aniran a la Fira de Tardor de Valldelana amb una consigna: observar com decideix la gent en un lloc amb pressa i molt de soroll. «Fàcil», diu en Hugo, «la gent compra el més barat». La Salma aixeca la vista del quadern: «I això com ho saps?». Es pot saber per què algú fa una cosa només mirant-lo?

❓ **Algú arriba tard a classe tres dies seguits. Escriu-ne dues raons diferents que ho podrien explicar.**

❓ **Creus que el que fem depèn més de com naixem o del que vivim? Per què?**

❓ **En una fira amb molta cua, compares totes les parades abans de comprar? Què fas en lloc d'això?**

MAPA DE LA UNIDAD

Lo que vamos a ver

- **1.1** La conducta humana i com s'estudia
- **1.2** Tres mirades: psicologia, antropologia i sociologia
- **1.3** Cervell, sistema nerviós i conducta
- **1.4** El que s'hereta, el que s'aprèn i la cultura
- **1.5** Decidir amb límits: la racionalitat limitada
- **1.6** Persones i sistemes d'IA: què és la IA

Estudiar la conducta

Descriure

Qui, què, quan i quantes vegades.

Explicar

Proposar per què passa, amb hipòtesis.

Predir

Anticipar què passarà en una situació semblant.

CLAVE

La descripció va primer. Una **hipòtesi** diu quina dada la recolzaria; una **etiqueta** («és un mandrós») no explica res.

Cinc hipòtesis per a un retard

HIPÒTESI	DADA QUE HI DONARIA SUPORT
Se'n va a dormir tard	Arriba tard també a primera hora
Ha canviat l'horari de l'autobús	Arriben tard altres alumnes de la línia
La classe anterior és en una altra planta	Només arriba tard a FOPP
Es queda al passadís amb els amics	Arriba amb el mateix grup, sense pressa
La matèria no l'interessa	Arriba tard a aquesta classe i no a les altres

CLAVE

Mentre no hi hagi la dada hi ha **cinc hipòtesis, no una explicació**.

Tres mirades sobre la conducta

CIÈNCIA	NIVELL	PREGUNTA TÍPICA
Psicologia	La persona	Què percep, sent o pensa?
Antropologia	La cultura	Què significa això al seu grup?
Sociologia	La societat	Quines normes, rols i posicions influeixen?

CLAVE

Les tres mirades **es complementen**. L'error més freqüent és reduir una conducta a una sola causa.

La Lucía fa la taula

La Lucía

En els primers treballs en grup de setembre acaba fent la taula de tots.

1. **Psicologia.** Potser li dona seguretat controlar el resultat; la dada: fa el mateix en grups diferents?
2. **Antropologia.** Pot pesar la cultura escolar on ha crescut; la dada: què es valora als treballs de la seva classe?
3. **Sociologia.** Potser el grup li ha donat el rol de «la que organitza»; la dada: canvia si un altre company s'ofereix primer?

✔️ **Les tres poden intervenir, però és una possibilitat, no un resultat: sense dades, ningú no culpa la Lucía.**

Com viatja un senyal

1 → 2 → 3 → 4

1 Dendrites

Reben els senyals d'altres neurones.

2 Cos cel·lular

Conté el nucli i combina els senyals.

3 Axó

Condueix l'impuls elèctric fins als terminals.

4 Sinapsi

Els neurotransmissors creuen la fenedura i activen o frenen la neurona següent.

CLAVE

La biologia explica **mecanismes**, però no el contingut d'una decisió: veure una zona «encesa» no és llegir la ment.

Etnocentrisme o relativisme cultural

Etnocentrisme

- Jutjar altres cultures amb els criteris de la pròpia.
- «Que estrany, sopen a les set» i «que estrany, sopen a les deu».
- Pot expressar discriminació, com riure's d'un accent.

VS

Relativisme cultural

- Entendre cada pràctica dins del seu context abans de jutjar-la.
- Descriure, buscar-ne el context, veure la funció i, després, comparar.
- Entendre no vol dir acceptar-ho tot: els drets humans són la referència comuna.

CLAVE

Comparar cultures és **descriure i entendre**, no ordenar de millor a pitjor.

Decisió ideal i decisió viable

	DECISIÓ IDEAL	DECISIÓ VIABLE
Alternatives	14	3
Informació	Totes a fons	2 criteris: interès i horari
Temps de cerca	14 × 1,5 h = 21 h	3 × 1,5 h = 4,5 h
Revisió	—	Al desembre

CLAVE

La decisió viable **no és pitjor**: és la que es pot prendre amb el que hi ha, i es pot revisar.

🙋 PREGUNTA PER A LA CLASSE

Un resumidor d'IA només rep el xat d'un grup i escriu: «El venedor va intentar cobrar de més». Què no pot saber el sistema?

A Quantes paraules té el xat

B Què pensava el venedor i què va passar fora del xat

C Quants missatges hi ha

✔️ El sistema treballa amb els patrons de les dades que rep: no accedeix al que no hi és ni a les intencions de ningú. Sonar segur no és una prova.

REPASO

Idees clau

- **Estudiar la conducta.** Descriure, explicar, predir, hipòtesis amb dades, no etiquetes, tres mirades: persona, cultura, societat.
- **Herència i cultura.** Herència i ambient alhora, aprenentatge formal, no formal, informal, cultura apresa i compartida, etnocentrisme i relativisme cultural.
- **Persones i sistemes d'IA.** Predictius, de recomanació, generatius, dades que rep, no intencions, sonar segur no és una prova.
- **Bases biològiques.** Neurona i sinapsi, sistema nerviós central i perifèric, plasticitat, sense neuromites.
- **Decidir amb límits.** Model racional i *homo oeconomicus*, racionalitat limitada i heurístics, decisió ideal i decisió viable.

PER ACABAR

Per pensar

1 Pensa en una conducta d'algú del teu entorn que has interpretat de pressa: què havies observat realment i quina hipòtesi alternativa podries comprovar?

2 Tria una decisió de la teva setmana: quina seria la decisió ideal, quina la viable i quan la revisaries?

3 Quan un assistent d'IA et resumeix una discussió, què li falta saber? Què en faràs, del resum?

Ara et toca a tu!

Repassa, practica i comprova el que has après.

📝 **Resum**

✅ **Test**

👆 **Interactius**

Llibre, presentacions, resums i tests gratis a **josesande.com**